Ilmiy tadqiqotlar va ularning yechimlari jurnali
Aoka guvohnoma № 323759 ISSN: 3060-4818

# RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MIKROFIRMALARNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH

**Xudoyberdiyev Elbek Eshmamatovich**
Termiz iqtisodiyot va servis universiteti
Iqtisodiyot ta'lim yo‘nalishi 3-bosqich talabasi
https://doi.org/10.5281/zenodo.21356102

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida mikrofirmalarning raqobatbardorligini oshirishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Mikrofirmalarning milliy iqtisodiyotdagi o'rni, ularning raqamli transformatsiyaga bo'lgan ehtiyoji, shuningdek raqamli vositalarni joriy etishning konkret mexanizmlari elektron savdo, raqamli to'lov tizimlari, biznes jarayonlarini avtomatlashtirish, moliyaviy texnologiyalar va ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv ko'rib chiqiladi. Tadqiqot O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasining so'nggi ma'lumotlariga tayangan holda, raqamlashtirishning iqtisodiy va ijtimoiy samaralarini baholaydi hamda mikrofirmalar uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqadi.
**Kalit so‘zlar:** raqamli iqtisodiyot, mikrofirma, raqobatbardorlik, elektron tijorat, raqamli transformatsiya, kichik tadbirkorlik, fintex.

**Kirish.** Raqamli iqtisodiyot bu axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan, ma'lumotlarni asosiy resurs sifatida ko'radigan iqtisodiy munosabatlar tizimidir. Ushbu jarayonda mikrofirmalar, ishchilar soni va aylanma mablag'i eng kichik bo'lgan tadbirkorlik subyektlari alohida o'rin egallaydi. O'zbekistonda ham, ish o'rinlari yaratish va aholi turmush darajasini oshirishning muhim manbai hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasining ma'lumotlariga ko'ra, 2026-yil 1-aprel holatiga respublikada 1 208,3 ming kichik tadbirkorlik subyekti faoliyat yuritgan, shundan kichik korxona va mikrofirmalar (fermer va dehqon xo'jaliklari bilan birga) soni 507,1 mingtani tashkil etgan. Shu bilan birga, kichik va mikrofirmalar qurilish ishlarining 48,2 foizini, chakana savdoda kichik biznes subyektlarining ulushi esa 72,3 foizni tashkil etgani ko'rsatilgan. Bu raqamlar mikrofirmalarning milliy iqtisodiyotdagi ulushi naqadar salmoqli ekanini tasdiqlaydi, biroq shu bilan birga ularning raqobatbardorligi ko'p jihatdan an'anaviy usullarga asoslanganini ham anglatadi. Mikrofirmalarning raqamli iqtisodiyotda o‘rni kata va shu bilan birgalikda muammolari ham bor. Hozirda mikrofirmalar bir qancha muammolarga duch kelmoqda.

1. Raqamli vositalarni sotib olish va joriy etish uchun boshlang'ich kapitalning yetishmasligi;
2. Tadbirkor va xodimlarning raqamli savodxonlik darajasining pastligi; raqamli marketing va onlayn savdo bo'yicha amaliy tajriba yetishmasligi;
3. Norasmiy faoliyat yuritish tufayli rasmiy raqamli xizmatlardan foydalanishga bo'lgan ishonchsizlik.

**Asosiy qism.** Mikrofirmalar uchun eng samarali raqamlashtirish yo‘li ijtimoiy tarmoqlardir. Instagram, Telegram, TikTok va milliy hamda xalqaro elektron savdo maydonchalari Uzum Market, Yandex Market, OLX orqali savdoni yo'lga qo'yishdir. Bunday yondashuv mikrofirmaga mijoz bilan to‘g‘ridan to‘g‘ri muloqot qilish imkonini beradi. Click, Payme, Paynet kabi milliy to'lov tizimlarining keng tarqalishi mikrofirmalarga naqd pulsiz hisob-kitob qilish imkoniyatini yaratdi. Bu, o'z navbatida, quyidagi natijalarga olib keladi. Mijozlar uchun to'lov jarayonini soddalashtirish va savdo hajmini oshiradi. Moliyaviy oqimlarning shaffofligini ta'minlash, bu esa bank va mikromoliya tashkilotlaridan kredit olish imkoniyatini kengaytiradi. Soliq hisobotini yuritishni osonlashtiradi. Milliy statistika qo'mitasining 2025-yil birinchi chorak ma'lumotlariga ko'ra, mamlakat YaIMi 6,8 foizga o'sib, bunda

kichik va mikrofirmalarning qurilish ishlaridagi ulushi 48,2 foizni, chakana savdodagi ulushi esa 72,3 foizni tashkil etgan. Bunday yuqori ulush shuni ko'rsatadiki, mikrofirmalar sektorining raqamli transformatsiyasi butun milliy iqtisodiyot dinamikasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu tariqa, mikrofirmalarning raqamlashtirilishi nafaqat alohida tadbirkorlik subyektining, balki mintaqaviy va milliy iqtisodiyotning barqaror o'sishiga hissa qo'shadi.

Mikrofirmalarning raqobatbardorligini oshirish yo'llari.

1.Raqamli savdo va marketingga o'tish. Ijtimoiy tarmoqlar (Instagram, Telegram) va marketpleyslar (Uzum, Yandex Market) orqali savdoni yo'lga qo'yish Mahalliy bozor doirasidan chiqib, boshqa hududlar va xorijiy mijozlarga chiqish imkoniyati

2.Raqamli to'lov tizimlaridan foydalanish. Click, Payme kabi tizimlar orqali naqd pulsiz hisob-kitob qilish. Mijozlar uchun qulaylik yaratish, savdo hajmini oshirish.

3.Biznes jarayonlarini avtomatlashtirish. Buxgalteriya, ombor hisobi, mijozlar bazasini yuritish uchun arzon bulutli dasturlardan (CRM, 1C kabi) foydalanish

Vaqt va inson resurslarini tejash.

5.Raqamli ko'nikmalarga sarmoya kiritish.

5. Xodimlarni va tadbirkorning o'zini raqamli marketing, ijtimoiy tarmoqlarda targ'ibot, asosiy tahlil vositalaridan foydalanishga o'rgatish. Moliyaviy texnologiyalar (fintech) orqali resurslarga kirish Mikromoliya tashkilotlari va onlayn kreditlash platformalari orqali arzon kapital olish.

6. Raqamli kredit reytingi orqali bank xizmatlaridan foydalanish imkoniyatini kengaytirish.

7. Ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish

Sotuvlar statistikasi, mijozlar xatti-harakati bo'yicha oddiy tahlillardan foydalanib, mahsulot va narx siyosatini optimallashtirish.

Umuman olganda, raqamli iqtisodiyot sharoitida mikrofirmalar uchun asosiy ustunlik kichik xarajat bilan katta bozorga chiqish va tezkor moslashuvchanlikdir. Bu, o'z navbatida, ish o'rinlari yaratish, mahalliy iqtisodiyotni jonlantirish va umumiy YaIMga hissa qo'shishga xizmat qiladi.

**Xulosa.** O'tkazilgan tahlil shuni ko'rsatadiki, raqamli iqtisodiyot sharoitida mikrofirmalarning raqobatbardorligini oshirish ko'p qirrali jarayon bo'lib, u elektron savdo va marketing, raqamli to'lov tizimlari, biznes jarayonlarini avtomatlashtirish, raqamli ko'nikmalarga sarmoya kiritish hamda ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv kabi bir-biri bilan uzviy bog'liq yo'nalishlarni o'z ichiga oladi. Statistik ma'lumotlar mikrofirmalarning milliy iqtisodiyotdagi ulushi naqadar yuqori ekanini va shu sababli ularning raqamli transformatsiyasi butun mamlakat iqtisodiy o'sishiga sezilarli ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi: 507,1 ming kichik korxona va mikrofirma, chakana savdodagi 72,3 foizlik va qurilishdagi 48,2 foizlik ulush — bularning barchasi mazkur sektorning raqamlashtirilishi nafaqat mikro darajadagi, balki makroiqtisodiy natijalarga ham bevosita ta'sir ko'rsatishini isbotlaydi. Yakuniy xulosa sifatida shuni ta'kidlash mumkinki, raqamli iqtisodiyot mikrofirmalar uchun nafaqat qo'shimcha imkoniyat, balki zamonaviy bozorda raqobatbardosh bo'lib qolishning zaruriy sharti hisoblanadi. Davlat, ta'lim tizimi va tadbirkorlarning o'zaro muvofiqlashtirilgan sa'y-harakatlari orqaligina mikrofirmalar sektorining to'liq raqamli salohiyatini ro'yobga chiqarish va bu orqali mamlakat iqtisodiyotining barqaror va inklyuziv o'sishiga erishish mumkin.

**Foydalanilgan adabiyotlar.**

1. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Kichik tadbirkorlik subyektlari to'g'risida ma'lumot, 2026-yil 1-aprel holatiga, stat.uz.
2. "O'zbekiston iqtisodiyoti birinchi chorakda 6,8% o'sdi" // Gazeta.uz, 22.04.2025.
3. UNDP. "O'zbekistonning raqamli iqtisodiyoti: sun'iy intellektdan foydalanish uchun raqamli asoslar" tahliliy hisoboti, 2025.

4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risidagi PQ-60-son farmoni, 17.10.2022.
5. "Raqamli iqtisodiyotning o'sish sur'atlariga ta'sir etuvchi omillarni statistik baholash" // Tanqidiy nazar, tahliliy tafakkur va innovatsion g'oyalar jurnali, 2025.
6. Xodjayeva S.S. Raqamli iqtisodiyot: nazariy va amaliy jihatlar. — Toshkent: "Iqtisodiyot" nashriyoti, 2022.
7. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi rasmiy sayti, stat.uz.
8. IMPROVING THE VALUATION PRACTICES OF CORPORATE SECURITIES OF JOINT-STOCK COMPANIES: EVIDENCE FROM UZBEKISTAN. International Journal of Economy and Innovation. 2024-yil 64-son Eshmamat Khudoyberdiyevich Khurramov.
9. Aksiyadorlik jamiyatlari aksiyalarini bozor qiymatini baholash modellari va ularining o‘ziga xos jihatlari. Aktuar moliya va buxgalteriya hisobi ilmiy jurnali, 2024-yil 4-son. Хуррамов Эшмамат Худойбердивич
10. Aksiyadorlik jamiyatlarining oddiy aksiyalari qiymati baholash usuli. O‘zbeksiton sug‘urta bozori jurnali, 2024-yil 12-son. Хуррамов Эшмамат Худойбердивич
11. Aksiyadorlik jamiyatlari obligatsiyalarining qiymatini baholashning o‘ziga xos xususiyatlari. “Yangi O‘zbekiston iqtisodiyoti” jurnali, 2025-yil 1-son.
12. Хуррамов Эшмамат Худойбердивич
13. “Qimmatli qog‘ozlarni baholashning nazariy asoslari va uning o‘ziga hos jihatlari”. 2023-yil 13-Fevral. Хуррамов Эшмамат Худойбердивич